

УДК 342:005.5:332

DOI: <https://doi.org/10.31470/2786-6246-2023-4-6-16>

Бурик Мирослав,
кандидат наук з державного управління, докторант кафедри управління та бізнес-адміністрування Прикарпатського національного університету ім. В. Стефаника

Buryk Myroslav,
candidate of sciences in public administration, doctoral student of department of management and business administration, Precarpatian national University of Vasyl Stefany

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-8939-1324>

ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ У СФЕРІ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД

LEGAL SECURITY OF PUBLIC ADMINISTRATION IN THE SPHERE OF ECONOMIC SECURITY OF TERRITORIAL COMMUNITIES

Анотація. У статті розглядається правове забезпечення публічного управління у сфері економічної безпеки територіальних громад. Аналізуються основні нормативно-правові акти, які регулюють цю сферу, а також визначаються основні принципи та завдання правового забезпечення публічного управління у сфері економічної безпеки територіальних громад. Чинні нормативні документи спрямовані на створення інституційного забезпечення задля ефективного управління економічними процесами на рівні територіальних громад та захисту економічних інтересів її членів. Виділено такі основні принципи правового забезпечення публічного управління у сфері економічної безпеки територіальних громад: верховенство права; законність; прозорість та відкритість; ефективність; співпраця органів державної влади, органів місцевого самоврядування та інших учасників економічних відносин. Невирішеність багатьох проблем негативно впливає на стан економічної безпеки територіальних громад. Так, недостатній рівень нормативно-правового регулювання ускладнює виявлення та запобігання економічним загрозам, а також унеможлиблює ефективне реагування на них. Нечітка розмежованість повноважень між органами державної влади, органами місцевого самоврядування та іншими суб'єктами публічного управління призводить до дублювання функцій та неефективності управління. Недостатній рівень ресурсного забезпечення публічного управління у сфері економічної безпеки територіальних громад ускладнює реалізацію заходів щодо забезпечення економічної безпеки. Дана стаття – актуальне та важливе дослідження у сфері публічного управління. Недостатня нормативно-правова база для місцевих програм ускладнює їхню розробку та реалізацію, а також створює ризик того, що місцеві програми не будуть ефективними. Для вирішення цієї проблеми необхідно внести зміни до існуючих нормативно-правових актів; розробити нові нормативно-правові акти, які будуть регулювати розробку та реалізацію місцевих програм; забезпечити належну інформаційну підтримку органів місцевого самоврядування в частині наданні інституційної підтримки для розробки та реалізації місцевих програм.

Ключові слова: економічна безпека, територіальна громада, ресурси, правове забезпечення.

Abstract. The article examines the legal provision of public administration in the field of economic security of territorial communities. The author analyzes the main normative legal acts that regulate this sphere, and also defines the main principles and tasks of legal support of public administration in the field of economic security of territorial communities. Current regulatory documents are aimed at creating institutional support for the effective management of economic processes at the level of territorial communities and the protection of the economic interests of its members. The author highlights the following main principles of legal support of public administration in the sphere of economic security of territorial communities: rule of law; legality; transparency and openness; efficiency; cooperation of state authorities, local self-government bodies and other participants in economic relations. Unresolved problems of many problems have a negative impact on the state of economic security of territorial communities. Thus, the insufficient level of regulatory and legal regulation makes it difficult to identify and prevent economic threats, as well as makes it impossible to respond effectively to them. Unclear demarcation of powers between state authorities, local self-government bodies and other subjects of public administration leads to duplication of functions and management inefficiency. The insufficient level of resource provision of public administration in the field of economic security of territorial communities complicates the implementation of measures to ensure economic security. This article is a relevant and important study in the field of public administration. Insufficient regulatory and legal framework for local programs complicates their development and implementation, and creates the risk that local programs will not be effective. To solve this problem, it is necessary to make changes to the existing regulatory and legal acts; develop new legal acts that will regulate the development and implementation of local programs; ensure proper informational support of local self-government bodies in terms of providing institutional support for the development and implementation of local programs.

Keywords: economic security, territorial community, resources, legal support.

Постановка проблеми. Зростаюча роль економічної безпеки територіальних громад у забезпеченні економічної безпеки держави – один із базових аспектів забезпечення економічної цілісності держави. З одного боку це викликано війною, з іншого – необхідністю змінювати вектори розвитку, орієнтуючись на Угоду про Асоціацію з ЄС [1], яка ратифікована Україною Законом № 1678-VII від 16.09.2014. Сьогодні чинне законодавство України не повною мірою відповідає сучасним реаліям та потребам територіальних громад. Ефективне правове забезпечення є основою для підвищення ефективності публічного управління у сфері економічної безпеки територіальних громад.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Питання економічної безпеки та її правового забезпечення стали предметом дослідження таких науковців як Н. Бак, О. Дічек, Я. Жаліло, В. Засанський, І. Запатріна, В. Шлемко та ін. Але з початком війни постали новітні проблеми, які потребують негайного вирішення та інституційного забезпечення як на рівні територіальних громад, так і у межах країни. Питання економічної безпеки громад в контексті транскордонної співпраці та процесів правового регулювання стали предметом досліджень таких вчених: І. Артьомов, Б. Кавалко, Н. Колінько, В. Кравців, Я. Лазур, Н. Луцишин, А. Стасяк, С. Устич, М. Бреуер, А. Токвіль та багатьох ін. Попри великий інтерес з боку дослідників, дана тема і досі не вивчена сповна, що й стало причиною вибору тематики.

Мета роботи – на основі теоретичного аналізу нормативно-правової бази забезпечення економічної безпеки територіальних громад визначити основні проблемні аспекти та розробити пропозиції для удосконалення.

Виклад основного матеріалу. Трансформаційні процеси місцевого самоврядування в Україні розпочалися в 2014 р., у період після Революції Гідності. Основною метою цих процесів стала необхідність посилення ролі місцевого самоврядування в житті суспільства та кожної територіальної громади, а також забезпечення економічної спроможності, можливості самостійно вирішувати питання місцевого значення.

Концепція національної безпеки України, схвалена Постановою Верховної Ради України від 16 січня 1997 р. (зі змінами N 2171-III (2171-14) від 21.12.2000, ВВР, 2001, №9, ст. 38), стала одним із перших нормативно-правових актів, який визначив базові засади державної політики та загрози в сфері національної безпеки і економічної безпеки держави. Документ визначав національну безпеку України як стан захищеності життєво важливих інтересів України від внутрішніх і зовнішніх загроз [2]. Концепція національної безпеки України стала основою для розробки та реалізації державної політики національної безпеки. Вона також стала одним із ключових документів, які визначили розвиток України як суверенної і незалежної держави.

Серед основних положень Концепції:

1. Національна безпека України – комплексне і багаторівневе поняття, яке включає в себе політичну, економічну, соціальну, воєнну, екологічну та інформаційну безпеку.
2. Основними завданнями забезпечення національної безпеки є захист суверенітету, територіальної цілісності та недоторканності України, захист прав і свобод людини і громадянина, забезпечення економічної безпеки України, захист інформаційної безпеки України та захист екологічної безпеки України.
3. Основними загрозами національній безпеці України є військова агресія проти України, терористичні акти, незаконне переміщення людей, товарів і капіталу, інформаційні операції та екологічні катастрофи.

Концепція національної безпеки України була схвалена Верховною Радою України на початку становлення незалежної України та стала важливим кроком у забезпеченні національної безпеки країни та початку її розвитку як суверенної і незалежної держави.

Ще один стратегічний крок у визначенні економічної безпеки зроблено із прийняттям Закону України «Про основи національної безпеки України» від 16 червня 2003 р. (із змінами, внесеними згідно із Законами № 3200-IV від 15.12.2005, ВВР, 2006, № 14, ст.116 № 2411-VI від 01.07.2010, ВВР, 2010, № 40, ст.527 № 4711-VI від 17.05.2012, ВВР, 2013, № 14, ст.89 № 5286-VI від 18.09.2012, ВВР, 2013, № 38, ст.499 № 221-VII від 18.04.2013, ВВР, 2014, № 10, ст.119 № 1170-VII від 27.03.2014, ВВР, 2014, № 22, ст.816 № 35-VIII від 23.12.2014, ВВР, 2015, № 4, ст.13 № 186-VIII від 12.02.2015, ВВР, 2015, № 16, ст.110 № 630-VIII від 16.07.2015, ВВР, 2015, № 39, ст.375 № 2091-VIII від 08.06.2017, ВВР, 2017, № 30, ст.329 № 2163-VIII від 05.10.2017, ВВР, 2017, № 45, ст.403 № 2180-VIII від 07.11.2017, ВВР, 2017, № 51-52, ст.445) [3]. Закон визначив економічну безпеку України як стан захищеності економічних інтересів України від внутрішніх і зовнішніх загроз; визначив основні завдання забезпечення економічної безпеки, до яких віднесли:

- створення умов для сталого економічного зростання і підвищення добробуту населення;
- захист економічних інтересів України у зовнішній економічній діяльності;
- захист вітчизняного товаровиробника від недобросовісної конкуренції;
- забезпечення фінансової стабільності;
- захист прав споживачів.

Документом серед основних загроз економічній безпеці України визначено:

- зовнішні економічні фактори, такі як економічні кризи, торгові війни та санкції;
- внутрішні економічні фактори, такі як інфляція, корупція та неефективна державна політика тощо.

Закон «Про основи національної безпеки України» зі змінами та доповненнями став основою для розробки та реалізації державної політики економічної безпеки та одним із ключових документів, які визначили розвиток економіки України як суверенної і незалежної держави. Однак, документ теж втратив чинність (№2469-VIII від 08.07.2018 р.).

За роки незалежності структура та функціонування органів публічного управління в Україні змінювалася неодноразово. Це пов'язано з такими факторами: децентралізацією, розпочато інтеграційні процеси, цифровізація та багато іншого вимагають від органів публічного управління адаптації до нових умов. Це також призводить до змін у структурі та функціонуванні органів публічного управління та нормативно-правовому забезпеченні. Системні зміни можна узагальнити таким чином:

1. Збільшення кількості органів публічного управління.
2. Зміна компетенцій органів публічного управління через їх перерозподіл між органами державної влади та органами місцевого самоврядування.
3. Використання нових методів управління (електронне урядування, відкриті дані) тощо.

Економічну безпеку в Україні покликані забезпечувати такі установи та організації: Верховна рада України, Президент, Кабінет Міністрів України, міністерства, Рада національної безпеки та оборони України, Національний банк України, суди загальної юрисдикції, прокуратура України, органи місцевого самоврядування, служба безпеки України, громадські об'єднання.

Базові права, які закріплені Конституцією України (зі змінами від 8 грудня 2004 р. № 2222-IV, від 1 лютого 2011 р. №2952-VI, від 19 вересня 2013 р. №586-VII, від 21 лютого 2014 р. № 742-VII, від 2 червня 2016 р. № 1401-VIII та від 07 лютого 2019 р., N 2680-VIII) на практиці впроваджуються прийнятим Президентом Указом № 392/2020 «Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 14 вересня 2020 р. «Про Стратегію національної безпеки України»». Виконання завдань Стратегії забезпечується Кабінетом Міністрів України, Антимонопольним комітетом, Комісією з цінних паперів та фондового ринку, Державною регуляторною службою та іншими органами виконавчої влади.

Надалі зміни в структурі та функціонуванні органів публічного управління в Україні будуть продовжуватися. У сучасних умовах територіальні громади стикаються з новими викликами, які вимагають вдосконалення правового забезпечення їхньої економічної безпеки. До цих викликів можна віднести:

- глобалізацію та інтеграцію економіки України в світовий та європейський ринок;

- цифрова трансформація економіки та необхідність впровадження нових технологій і цифрових сервісів вимагає від територіальних громад адаптації їх економічних моделей до нових умов;
- зміна клімату та екологічні загрози – фактори, які можуть негативно вплинути на місцеву економіку, зокрема на сільське господарство, туризм та інші галузі тощо.

Для ефективного реагування на нові виклики правове забезпечення економічної безпеки територіальних громад має відповідати базовим вимогам:

1. Забезпечення довгострокового розвитку місцевої економіки, тобто через реалізацію стратегічного підходу.
2. Багатовекторність та узгодженість з різними сферами управління: з бюджетним, податковим, адміністративним, іншим законодавством.
3. Правові норми мають бути адаптивними до змін, що відбуваються в економічній та соціальній сферах.

На основі цих вимог можна виділити такі основні напрями вдосконалення правового забезпечення економічної безпеки територіальних громад:

1. Розробка стратегії економічної безпеки територіальних громад. Документ має визначати основні напрями розвитку місцевої економіки, а також заходи щодо її захисту від зовнішніх і внутрішніх загроз.
2. Удосконалення нормативно-правового регулювання економічної діяльності територіальних громад: удосконалення податкового, бюджетного, земельного, інвестиційного та інших видів законодавства, що регулюють економічну діяльність територіальних громад.
3. Створення системи моніторингу та оцінки економічної безпеки територіальних громад. Ця система має забезпечувати своєчасне виявлення загроз економічній безпеці територіальних громад та розробку заходів щодо їхнього усунення.

Порушуючи питання економічної безпеки, не можна не згадати Бюджетний кодекс України від 08.07.2010 р. зі змінами та доповненнями (остання редакція 13.09.2023 р.) та Податковий Кодекс України від 02.12.2010 р. (зі змінами та доповненнями, в редакції від 03.09.2023, підстава – 303-ІХ, 3325-ІХ). Обидва документи визначають фінансові важелі в частині формування бюджетів територіальних громад та повноважень органів місцевого самоврядування, податкової та відповідальності.

Конституція України (зі змінами та доповненнями, остання редакція 2019 р.) закріплює основні принципи територіальної організації влади:

- єдність та цілісність державної території – визначає територію України єдиною та неподільною;
- поєднання централізації та децентралізації у здійсненні державної влади – передбачає, що державна влада здійснюється як органами державної влади, так і органами місцевого самоврядування;
- збалансованості і соціально-економічного розвитку регіонів, тобто розвиток усіх регіонів України має бути рівномірним та сприяти їх соціально-економічному розвитку;
- урахування історичних, економічних, екологічних, географічних і демографічних особливостей, етнічних і культурних традицій;
- підтримки з боку держави та місцевого самоврядування [4].

Збільшення обсягу повноважень органів місцевого самоврядування у сфері економічного розвитку дозволить громадам самостійно приймати рішення щодо розвитку місцевої економіки, зокрема щодо:

- залучення інвестицій;
- створення умов для розвитку малого та середнього підприємництва;
- підтримки місцевих виробників;
- розвитку туризму та рекреації;
- збільшення обсягу місцевих податків та зборів;
- отримання коштів з державного бюджету;
- залучення кредитних коштів.

Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні» [5] в редакції від 03.08.2023 р. визначає, що органи місцевого самоврядування мають право:

- залучати інвестиції для реалізації місцевих програм економічного розвитку;
- створювати умови для розвитку малого та середнього підприємництва;
- підтримувати місцевих виробників;
- розвивати туризм та рекреацію.

З іншого боку, варто зазначити, що органи місцевого самоврядування не мають повноважень напряду впливати на порушення податкового законодавства. Наприклад, орган місцевого самоврядування не може впливати на суму податку на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки, яку сплачує суб'єкт господарювання, здійснюючи комерційну діяльність (окрім того, що приймає сам регуляторний документ), якщо підприємство відбувається на об'єкті, зареєстрованому на фізичну особу. Адміністрування цього податку – виключні повноваження фіскальних органів. У свою чергу податкова не має ресурсної спроможності виявити кожне майно фізичних осіб, яке використовується для ведення комерційної діяльності. Така неузгодженість потребує системних рішень та внесення змін до низки правових документів.

Статтю 26 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» серед виключних компетенцій ради належить і затвердження програм соціально-економічного та культурного розвитку відповідних адміністративно-територіальних одиниць, цільових програм з інших питань місцевого самоврядування. Однак, на практиці реалізація цього права визначається не тільки вказаним законом, але і низкою інших документів, які суттєво збільшують час на вирішення нагальних економічних потреб. Наприклад, через необхідність проведення закупівель за державні кошти, яка регулюється Законом України «Про публічні закупівлі» № 922 зі змінами та доповненнями [6], в редакції від 01.01.2023 р., унеможлиблює вирішення термінових економічних проблем, у разі надзвичайної чи іншої непередбаченої ситуації. З початком повномасштабного вторгнення росії перед органами місцевого самоврядування постало питання термінових закупівель в умовах нових викликів, які вимагають від замовників чіткої організації та злагодженої роботи всіх учасників процесу. Термінові закупівлі повинні бути виконані в найкоротші терміни, що вимагає від замовників чіткої постановки завдань, якісного проведення процедур закупівель та активної взаємодії із постачальниками. Долаючи непередбачувані обставини та економічні загрози, на початку війни була прийнята Постанова Верховної Ради України № 169 від 28.02.2022 р., «Деякі питання здійснення оборонних закупівель товарів, робіт і послуг в умовах воєнного стану» [7], яка давала можливість громадам самостійно вирішувати пріоритетність закупівель в умовах економічних загроз. Документ діяв до 15.11.2022 р., аж до прийняття Постанови № 1178 від 12.10.2022 р. «Про затвердження особливостей здійснення публічних закупівель товарів, робіт і послуг для замовників, передбачених Законом України «Про

публічні закупівлі», на період дії правового режиму воєнного стану в Україні та протягом 90 днів з дня його припинення або скасування» [8].

Терміновість закупівель в умовах війни – важливий інструмент забезпечення потреб замовників у товарах, роботах та послугах для потреб громади. Однак, для їх успішного проведення замовникам необхідно чітко дотримуватися вимог законодавства України про публічні закупівлі та забезпечити прозорість процедур закупівель.

З метою впровадження кращих європейських практик розроблено та прийнято Закон України «Про співробітництво територіальних громад» від 17 червня 2014 р. № 1508-VII (зі змінами та доповненнями) [9]. Закон визначає такі форми співробітництва територіальних громад:

- спільні проєкти;
- спільні програми;
- спільні органи управління.

Це один з інструментів, який визначає діяльність, спрямовану на досягнення спільних економічних та інших інтересів територіальних громад, яка здійснюється на основі договору між громадами. Серед таких економічно важливих проєктів для територіальних громад можна назвати розробку родовищ, водогін чи встановлення каналізаційних колекторів.

З метою захисту конституційних прав в Україні діють органи суду та правосуддя: Бюро економічної безпеки, НАБУ, ДБР, САП, Суди.

Міжнародні відносини між територіальними громадами розвиваються за ініціативою самих громад, зокрема у форматі створення міжмуніципальні асоціації, які об'єднують громади з однієї країни або регіону. Міжмуніципальні асоціації сприяють розвитку співробітництва між громадами у різних сферах, зокрема: економіки, освіти, культури та охорони здоров'я. Таким чином, міжнародні відносини між територіальними громадами мають достатньо високий ступінь інституційного забезпечення. Це забезпечує широке залучення різних суб'єктів до розвитку цих відносин, зокрема, органів місцевого самоврядування, міжнародних організацій та самих громад. Однак, у розвитку міжнародних відносин між територіальними громадами є низка проблем, які необхідно вирішити. Серед них можна виділити основні:

1. Багато територіальних громад не мають достатніх фінансових ресурсів для розвитку міжнародного співробітництва.
2. Мало розвинена правова база, яка регулює міжнародні відносини між територіальними громадами.
3. Деякі територіальні громади не мають достатньої інформації про можливості міжнародного співробітництва.

Закон України «Про засади державної регіональної політики» від 5 лютого 2015 р. № 156-VIII (зі змінами та доповненнями) [10] теж визначає основні принципи, напрями та заходи державної регіональної політики у сфері економічної безпеки, зокрема:

- збалансований розвиток регіонів України;
- рівний доступ усіх громадян до соціальних, економічних та культурних благ незалежно від місця проживання;
- створення умов для ефективного використання економічного потенціалу регіонів;
- розвиток конкурентоспроможності регіонів;
- сприяння збереженню та розвитку довкілля.

Значна невизначеність у прогнозах розвитку як світової економіки, так і тривалості та можливості повторення COVID-19 чи інших пандемій, а також війни в Україні чи в інших країнах світу можна стверджувати, що більш успішним для більшості економічно розвинених країн світу є сценарій «відновлення» та економічного зростання, який буде відбуватися за рахунок наступних факторів:

- відновлення попиту на товари та послуги;
- упровадження нових технологій, які сприятимуть підвищенню продуктивності;
- підвищення інвестицій у людський капітал.

Сценарій «затяжної кризи» є менш сприятливим для економічного зростання.

У 2014 р. була прийнята Концепція реформи місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні (01.04.2014) та низка законів, наприклад, ЗУ «Про співробітництво територіальних громад» (17.06.2014), «Про добровільне об'єднання територіальних громад» (05.02.2015) та зміни у Бюджетному і Податковому кодексах в частині фінансових ресурсів. Однак великі розриви у повноваженнях та реальних коштах ще й на сьогодні не завжди вирішуються. Зокрема, освітня субвенція та справедливий розподіл коштів, відповідно до наявних потреб і повноважень.

До основних напрямків державної регіональної політики, визначених у Законі України «Про засади державної регіональної політики» від 15.02.2015 р., належать:

- розвиток інфраструктури регіонів;
- залучення інвестицій до регіонів;
- підтримка розвитку малого та середнього підприємництва в регіонах;
- створення умов для розвитку людського капіталу в регіонах;
- соціальний захист населення в регіонах.

Цей документ [10] є важливим кроком у напрямку децентралізації влади та посилення ролі місцевого самоврядування у розвитку регіонів, який сприяє створенню та співпраці органів державної влади та місцевого самоврядування, а також інших учасників регіонального розвитку.

Конституція України зі змінами та доповненнями [11] визначає, що органи місцевого самоврядування мають право самостійно вирішувати питання місцевого значення, у тому числі шляхом затвердження місцевих програм. Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні» визначає, що місцеві програми – це комплекс заходів, спрямованих на досягнення певних цілей у сфері місцевого самоврядування. Місцеві програми розробляються органами місцевого самоврядування та затверджуються відповідною радою. Закон України «Про місцеві бюджети» визначає, що місцеві програми можуть фінансуватися за рахунок бюджетів різних рівнів. Крім цих основних нормативно-правових актів, існує також низка інших нормативно-правових актів, які можуть регулювати розробку та реалізацію місцевих програм. Однак, цих нормативно-правових актів недостатньо для повноцінного регулювання економічного розвитку. Недостатня нормативно-правова база для місцевих програм ускладнює їхню розробку та реалізацію, а також створює ризик того, що місцеві програми не будуть ефективними. Для вирішення цієї проблеми необхідно внести зміни до існуючих нормативно-правових актів, а також розробити нові акти, які будуть регулювати розробку та реалізацію місцевих програм.

На нашу думку, основні документи правового забезпечення публічного управління у сфері економічної безпеки територіальних громад має певні недоліки, зокрема:

- недостатня деталізація нормативно-правових актів у сфері економічної безпеки територіальних громад;
- нечітке розмежування повноважень органів державної влади та органів місцевого самоврядування у сфері економічної безпеки;
- відсутність ефективних механізмів контролю за виконанням нормативно-правових актів у сфері економічної безпеки.

До прикладу, станом на 01.10.2023 р. відсутній документ, який дозволяє комплексно розробити програму соціально-економічного розвитку територіальної громади в умовах кризи чи війни. У 2022 р. Міністерство розвитку громад та територій України розробило методичні рекомендації щодо розробки програм соціально-економічного розвитку територіальних громад. Однак, ці рекомендації не до кінця продумані, якщо брати до уваги необхідність особливого підходу до економічної безпеки в умовах кризи чи війни.

В умовах кризи чи війни розробка програм соціально-економічного розвитку територіальних громад повинна враховувати наступні фактори:

1. Війну, пандемію, економічну кризу тощо.
2. Можливості громади щодо подолання кризи чи війни: наявність природних ресурсів, кваліфікованої робочої сили, соціальної підтримки тощо.
3. Кваліфікацію та кадровий потенціал в умовах міграційної кризи.
4. Фінансування.

У Декларації про державний суверенітет України від 16 липня 1990 р. зі змінами зазначено: «...весь економічний і науково-технічний потенціал, що створений на території України, є власністю її народу, матеріальною основою суверенітету Республіки і використовуються з метою забезпечення матеріальних і духовних потреб її громадян» [12].

Потребує також правового регулювання сфера земельних відносин, як способу забезпечення економічної безпеки територіальних громад. Земля – важливий природний ресурс, який має вирішальне значення для економічного розвитку територіальних громад. У контексті правового забезпечення обіг земель варто розглядати як врегульовані норми, що виникають між різними суб'єктами з приводу набуття і реалізації права власності та інших речових прав на земельні ділянки, право оренди земельних ділянок, інших прав, пов'язаних із використанням земель. Обіг земель дозволяє перерозподіляти їх між різними суб'єктами, а також сприяє ефективному їх використанню. Ці процеси регулюється нормами земельного права, а також нормами інших галузей права, зокрема, цивільного, господарського, адміністративного права та залежить від економічних, соціальних та політичних умов.

Висновки. Виходячи із вище викладеного, можна стверджувати, що правове забезпечення публічного управління у сфері економічної безпеки територіальних громад складає законодавство з питань державної регіональної політики, зокрема: Конституція, закони України «Про місцеве самоврядування в Україні», «Про місцеві державні адміністрації», «Про державні цільові фонди», міжнародні договори та інші правові документи, які формують правову базу для забезпечення економічного підґрунтя розвитку. Разом з тим, варто зазначити, що на території громади для забезпечення публічного управління у сфері

економічної безпеки можуть діяти й інші документи: міжнародні договори, державні стандарти тощо.

Список використаних джерел:

1. Угода про Асоціацію з ЄС. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_01 (дата звернення: 16.08.2023).
2. Концепція національної безпеки України N 3/97-ВР від 16 січня 1997 року. URL: https://ips.ligazakon.net/document/f970003?an=9&ed=2000_12_21 (дата звернення: 18.08.2023).
3. Закон України «Про основи національної безпеки України» 2003, № 39, ст.351. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/964-15#Text> (дата звернення: 16.08.2023).
4. Мельник А. Сучасні виклики регіонального розвитку: загрози економічній безпеці. *Вісник Тернопільського національного економічного університету*. 2017. № 1. С. 39–51.
5. Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні» 280/97-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 16.08.2023).
6. Закон України «Про публічні закупівлі» №922, в редакції від 01.01.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/922-19#Text> (дата звернення: 16.08.2023).
7. Постанова Верховної ради України №169 від 28.02.2022 року, «Деякі питання здійснення оборонних закупівель товарів, робіт і послуг в умовах воєнного стану». URL: <https://infobox.prozorro.org/articles/postanovi-vid-28-02-2022-169-deyaki-pitannya-zdiysnennya-oboronnih-ta-publichnih-zakupivel-tovariv-robot-i-poslug-v-umovah-voennogo-stanu> (дата звернення: 16.08.2023).
8. Постанова №1178 від 12.10.2022 року «Про затвердження особливостей здійснення публічних закупівель товарів, робіт і послуг для замовників, передбачених Законом України «Про публічні закупівлі», на період дії правового режиму воєнного стану в Україні та протягом 90 днів з дня його припинення або скасування». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1178-2022-%D0%BF#Text> (дата звернення: 16.08.2023).
9. Закон України «Про співробітництво територіальних громад». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1508-18#Text> (дата звернення: 16.08.2023).
10. Закон України «Про засади державної регіональної політики». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/156-19#Text> (дата звернення: 16.08.2023).
11. Конституція України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA%96-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 16.08.2023).
12. Декларація про державний суверенітет. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/55-12#Text> (дата звернення: 16.08.2023).

References

1. Uhoda pro Asotsiatsiyu z ES [Association Agreement with the EU]. Retrieved from https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011 [in Ukrainian].
2. Kontseptsiya natsional'noyi bezpeky Ukrayiny N 3/97-VR vid 16 sichnya 1997 roku [Concept of national security of Ukraine N 3/97-BP of January 16, 1997]. Retrieved from https://ips.ligazakon.net/document/f970003?an=9&ed=2000_12_21 [in Ukrainian].
3. Zakon Ukrayiny «Pro osnovy natsional'noyi bezpeky Ukrayiny» 2003, № 39, st.351 [Law of Ukraine «On the Basics of National Security of Ukraine» 2003, No. 39, Article 351]. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/964-15#Text> [in Ukrainian].

4. Melnyk, A. (2017). Suchasni vyklyky rehional'noho rozvytku: zahrozy ekonomichniy bezpetsi [Modern challenges of regional development: threats to economic security]. *Visnyk Ternopil's'koho natsional'noho ekonomichnoho universytetu – Bulletin of the Ternopil National Economic University*, 1, 39–51 [in Ukrainian].
5. Zakon Ukrayiny «Pro mistseve samovryaduvannya v Ukrayini» 280/97-VR vid 03.08.23 [Law of Ukraine «On Local Self-Government in Ukraine» 280/97-BP dated 03.08.23]. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80#Text> [in Ukrainian].
6. Zakon Ukrayiny «Pro publichni zakupivli» №922, v redaktsiyi vid 01.01.2023 [The Law of Ukraine «On Public Procurement» No. 922, as amended from 01.01.2023, base – 850-IX]. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/922-19#Text> [in Ukrainian].
7. Postanova Verkhovnoyi rady Ukrayiny №169 vid 28.02.2022 roku, «Deyaki pytannya zdiysnennya oboronnykh zakupivel' tovariv, robit i posluh v umovakh voyennoho stanu» [Resolution of the Verkhovna Rada of Ukraine No. 169 dated February 28, 2022, «Some issues implementation of defense procurement of goods, works and services in conditions of martial law»]. Retrieved from <https://infobox.prozorro.org/articles/postanovi-vid-28-02-2022-169-deyaki-pitannya-zdiysnennya-oboronnih-ta-publichnih-zakupivel-tovariv-robit-i-poslug-v-umovah-voyennogo-stanu> [in Ukrainian].
8. Postanova №1178 vid 12.10.2022 roku «Pro zatverdzhennya osoblyvostey zdiysnennya publichnykh zakupivel' tovariv, robit i posluh dlya zamovnykiv, peredbachenykh Zakonom Ukrayiny «Pro publichni zakupivli», na period diyi pravovoho rezhymu voyennoho stanu v Ukrayini ta protyahom 90 dniv z dnya yoho pryypynennya abo skasuvannya» [Resolution No. 1178 of October 12, 2022 «On approval of specific public procurement of goods, works and services for customers provided for by the Law of Ukraine «On Public Procurement» for the period of the legal regime of martial law in Ukraine and within 90 days from the date of its termination or cancellation»]. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1178-2022-%D0%BF#Text> [in Ukrainian].
9. Zakon Ukrayiny «Pro spivrobotnytstvo terytorial'nykh hromad» [Law of Ukraine «On Cooperation of Territorial Communities»]. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1508-18#Text> [in Ukrainian].
10. Zakon Ukrayiny «Pro zasady derzhavnoyi rehional'noyi polityky» [Law of Ukraine «On the Principles of State Regional Policy»]. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/156-19#Text> [in Ukrainian].
11. Konstytutsiya Ukrayiny [Constitution of Ukraine]. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> [in Ukrainian].
12. Deklaratsiya pro derzhavnyy suverenitet [Declaration on state sovereignty]. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/55-12#Text> [in Ukrainian].

Подано до редакції 25.08.2023 р.
Прийнято до друку 29.09.2023 р.